

Formulaic Expressions According to Communication Themes in Turkish as a Foreign Language

Yabancı Dil Olarak Türkçede Bildirişim Konularına Göre Kalıp Sözler¹

Mine Demir² Yrd. Doç.Dr. Funda Uzdu Yıldız³

ABSTRACT: Formulaic expressions are one of best language units to define the society's world-view, values, have a supportive role in foreign language teaching. Base of this study is the teaching of formulaic expressions of Turkish as a foreign language. Document Analysis Method was used in this study. The purpose of this study is to analyze the studies about formulaic expressions, to list formulaic expressions within communication themes are found in Common European Framework of Reference for Languages. Firstly, the definition of formulaic expressions, the features and the place in teaching Turkish as a foreign language have been described. After that, formulaic expressions have been listed according to communication themes are found in Common European Framework of Reference for Languages.

Keywords: Formulaic Expressions, Teaching Turkish as a Foreign Language, Cultural Transmission

ÖZ: Bir dilin ait olduğu toplumun dünya görüşünü, değerlerini en iyi yansıtan dil birimlerinden biri olan kalıp sözler, yabancı dil öğretim sürecinde destekleyici bir rol oynamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçede kalıp sözlerin öğretimi de çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmanın amacı, kalıp sözlerle ilgili alanyazın çalışmalarını incelemek, Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan bildirişim konuları bağlamında kalıp sözleri listelemektir. Öncelikli olarak alanyazın taramaları sonucunda kalıp sözlerin tanımı, özellikleri, yabancı dil olarak Türkçe öğretimindeki yeri betimlenmiştir. Ardından Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan bildirişim konuları bölümündeki çeşitli başlıklar altında kalıp sözler listelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kalıp Sözler, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Kültür Aktarımı

¹ Bu çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı Programında yapılan bir yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı, minedemiir@gmail.com

³ Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dilbilim Bölümü/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Anabilim Dalı. funda.uzdu@deu.edu.tr

1. Giriş

Kalıp sözler, hayatın her alanında karşımıza çıkan yapılardır. Dilbilgisi öğretiminin yanı sıra öğrenciye günlük yaşamda sıkça kullanacağı bu yapıları öğretmek, dili içselleştirmesini kolaylaştırmanın yanı sıra iletişimde de kendini daha rahat ifade etme olanağı sunacaktır. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde de belirtilen kazanımların arasında yer alan kalıp ifadelerin kullanımı konusu iletişimsel dil öğretiminde önemli bir yere sahiptir. Sözvarlığının geliştirilmesi tek tek sözcüklerin öğrenilmesiyle mümkün olamaz. Sözcüklerin bir araya gelip oluşturdukları belirli durumlar için özel olarak kullanılan kalıp ifadelerin öğrenilmesi de sözvarlığının gelişimini destekler.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesindeki kalıp sözlerin Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde belirtilen bağlamlara ve bildirişim konularına göre belirlenmesidir. Bu belirleme kalıp sözlere yönelik bağlamlara ve temalara uygun bir görünümün oluşmasını sağlayacaktır. Bütün halinde kalıp ifadelerin görülmesi bunların dil derslerinde konulara göre dağılımlarının yapılabilmesini de kolaylaştıracak ve uygulamada da pratiklik sağlayacaktır. Bir dilin betimlenmesine yönelik çalışmalar genellikle o dilin yabancı dil olarak öğretimi söz konusu olduğunda daha ayrıntılı ele alındığı görülür. Bu amaçla da yabancılara Türkçe öğretirken kalıp sözlerle ilgili akla gelebilecek soruların bazılarını bu çalışmada yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

Kuramsal bilgilerin toplanmasında ve bulguların oluşturulmasında ilgili kaynaklar temel alınarak yapılan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden Doküman İnceleme yöntemiyle yapılmıştır.

1.1. Kalıplaşmış İfadeler

Sözvarlığında tek başına kullanılan sözcüklerin yanı sıra bir araya gelerek yeni bir anlam ve kullanım alanı yaratan sözcük gruplarının oluşturduğu kalıplaşmış ifadeler yer almaktadır. “Kalıplaşma (configurationality) *sözdizim* genel anlamda, bir ögenin belirli bir konumda (veya biçimde) bulunmasının, bir başka ögenin bulunmasına ya da belirli bir biçimde olmasına dayanması ...” (İmer ve diğer., 2011) olarak tanımlanmaktadır. Bir araya gelerek kalıplaşan sözcükler önceki anlamlarını tamamen ya da belli oranda kaybederek farklı bir anlam kazanmaktadırlar. Böylece yeni bir kullanım alanı da oluşturmuş olmaktadır. Kalıplaşma yalnızca yapısal olarak gerçekleşmemektedir, bunun yanı sıra anlamsal ve işlevsel olarak da belli değişimler olabilmektedir. Genel olarak kalıplaşmış ifadeler içinde atasözleri, deyimler, birleşikler, ikilemeler, argo sözler, terimler ve kalıp sözler yer almaktadır.

1.1.1. Kalıplaşmış İfadelerin Ortak Özellikleri

Bu dil biriminin özelliklerini Fernandez Parra (2008) şöyle sıralar:

- Biçimlenmiş/Kalıplaşmıştır.
- Bütünsel ya da kısmısal anlama sahiptir.
- Gelenekselleşme gösterir.
- Bir araya gelen sözcüklerin değişimi sınırlılık gösterir.

Bu açıklamada görüldüğü gibi kalıplaşmış ifadelerin özellikleri biçimsel ve anlamsal olarak değerlendirilmiştir.

Kalıplaşmış ifadelerin en önemli yapısal özelliği olarak bütünü ya da çekirdek kısmı kalıplaşmış halde bulunmaları ve değişime açık olmamaları gösterilmektedir. Duruma uygun biçimde ifadenin içerisindeki sözcüğün kendisi ya da yeri değişse de bu kişisel bir kullanım değil yöresel gibi daha geniş bir kesim için geçerli olmaktadır. Erol'un (2007) çalışmasından bir örnek olarak "Allah tuttuğunu altın ede. (Suşehri) / Allah tuttuğunu altın etsin. (Bartın)" verilebilmektedir. En az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmaları da diğer bir ortak yapısal özellik olarak gösterilebilmektedir.

Anlamsal olarak kalıplaşma, biçimsel kalıplaşmadan ön planda tutulabilmektedir. Bunun sebebi ise kalıplaşmış ifadeler zihnimizde anlamsal olarak bir bütün halinde yer almaktadır. İfadede yer alan sözcükler tek tek değil bir bütün olarak işlev göstermektedir. "Darısı başına" kalıp sözünde yer alan darı ve baş sözcüklerinin anlamlarına sözlüklerde ayrı ayrı bakıldığında; "Darı: Buğdaygillerden, kuraklığa dayanıklı bir bitki. Baş: İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa" olarak bulunmaktadır. Oysaki "Sıra sende; senin de böyle güzel günlerin olsun." anlamında iletişimde yer almaktadır. Değişmece anlamda kullanılmaları aynı dili ve kültürü paylaşan insanlar arasında doğru anlamı bulmalarına olanak sağlamaktadır. Bu yüzden kalıplaşmış ifadeler başka bir dile birebir çeviri imkânı tanımamaktadır.

1.2. Kalıp Sözcükler

Çeşitli kaynaklar incelendiğinde kalıp sözcükler için yapılan tanımlar deyimler, atasözleri, ikilemeler gibi diğer kalıplaşmış ifadelerle belli noktalarda kesişmektedir. Bu nedenle kesin çizgilerle ayrılmış bir tanımlama yapmak pek mümkün olmamaktadır. Ancak buna karşın Gökdayı'nın tanımlaması birçok çalışmaya göre daha detaylı görülmektedir.

Önceden belirli bir biçime girip hafızada öylece saklanan, söyleneceği sırada yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak ve eğer gerekiyorsa bazı eklemeler ve çıkarmalar yapılarak kullanılan, tek bir sözcükten, ardışık veya aralı sözcüklerden oluşabilen, belirli durumlarda toplumun benimsediği sözcükler sunarak iletişimin kurulmasına veya devamına yardım eden ve kullanım yerleri çok sınırlı olan kalıplaşmış dil birimleridir. (Gökdayı, 2008).

Daha birçok farklı kaynaktan da kalıp sözcükler ile ilgili tanımlar bulunmaktadır. "Sözvarlığı içinde yer alan bu öğeler, bir toplumun bireyleri arasındaki ilişkiler sırasında kullanılması adet olan birtakım sözcüklerdir" (Aksan, 2006). "Geleneksel bir amaca hizmet eden, genellikle değişmez bir sıra düzeninde kullanılan sözcük kümesi. Selamlaşma, mektup başlıklarında, bayramlaşma sırasında kalıp sözcükler kullanılır" (İmer ve diğer, 2011). "Kalıp sözcükler, belli durumlarda söylenmesi gelenek olmuş klişe sözcüklerdir" (Güzel ve Barın, 2013). "Kalıp sözcükler veya ilişki sözcükleri adı verilen dil öğeleri tıpkı deyimler ve atasözleri gibi, toplumun kültürünü, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtan sözcüklerdir" (Erol, 2007). "Kişiler arası iletişimde alışkanlık halinde kullanılan, dilin toplumsal kullanımına göre farklılık gösterebilen ve ait olduğu toplumun, kültürel yapısını, dünya görüşünü ve fertlerinin birbirlerine karşı olan tavırlarını sergileyen bazı kalıp sözcükler vardır" (Canbulat ve Dilekçi, 2013).

Kalıp sözcükler için yapılan tanımlarda Gökdayı'nın açıklaması dışındakilerin neredeyse tamamı yalnızca kalıp sözcüklerin kültürel yönünden bahsetmektedir. Yapısal, anlamsal özelliklerinden daha çok işlevsel özelliği olan kültür aktarımı vurgulanmaktadır. Ancak kalıp

sözlerin doğru anlaşılması ve diğer kalıplaşmış ifadelerden kolayca ayırt edilebilmesi için çok daha detaylı açıklamalara aşağıdaki başlıklarda ayrı ayrı yer verilmektedir.

1.2.1. Kalıp Sözlerin Yapısal Özellikleri

Kalıp sözlerin en önemli yapısal özelliği biçimlenmiş/kalıplaşmış olmalarıdır. Bir bütün olarak sözlüklerde yer almaktadırlar ve genel olarak değişime açık değildirler ancak bazı kalıp sözler duruma uygun olarak farklı biçimde kullanılabilirler. “Bu tür sözlerle, Hoşça kal gibi bir örnek verilebilir. İkinci tekil kişi için söylenen bu söz, ikinci çoğul kişi için veya nezaketen Hoşça kalın biçimine girebilmektedir” (Gökdayı, 2008). Kalıp sözlerin bir bütün olarak ya da bazı değişikliklerle kullanılması kalıplaşmanın her ifade için aynı olmadığını göstermektedir. Bütün halde kalıplaşmış olan kalıp sözlerde (*iyi uykular*) ekleme, çıkarma gibi hiçbir değişiklik yapılamamaktadır. Çekirdek kısmı kalıplaşan kalıp sözler için Gökdayı (2011), *yarı kalıplaşmış* ifadesini kullanmaktadır. Gökdayı'nın (2011) kalıplaşma dereceleri başlığı altında yaptığı sınıflandırma konuyu özetlemektedir.

- ❖ Kalıplaşma Dereceleri
  - Tam kalıplaşma (*İyi akşamlar*)
  - Çekirdek kalıplaşma
    - Biçimsel değişikliğe izin verme
      - Ad çekim eklerinin değişebilmesi (*Günaydın > Günaydınlar*)
      - Eylem çekim eklerinin değişebilmesi (*Teşekkür ederim > Teşekkür ederiz*)
    - Dizimsel değişikliğe izin verme
      - Sözcük ekleme/çıkarma (*Afiyet olsun > Afiyet şeker olsun*)
      - Sözcük değişikliği (*Mutlu yıllar > Mutlu seneler*)
      - Sözcüklerin yer değiştirebilmesi (*Allah'ım sen bilirsin > Sen bilirsin Allah'ım*)

Kalıp sözlerin bir diğer yapısal özelliği, diğer kalıplaşmış ifadelerle göre daha az sözcüğün kullanılması ve akılda kalıcılığı kolaylaştırması olarak görülmektedir. Hatta tek sözcüklü (*Aferin*) kalıp sözlerin bulunması en belirgin yapısal özelliği olarak bilinmektedir.

Kalıp sözleri yapısal olarak incelerken öğelerin dizilişini de dikkate almak gerekmektedir. Cümle (*El öpenlerin çok olsun.*), öbek (*Allah aşkına*) ve çok sözcüklü (*Tövbe tövbe*) halindeki diğer dışında olan tek sözcüklü kalıp sözlerde dizimsel özellik bulunmamaktadır. Erol (2007) kalıp sözleri cümle yapısına göre sınıflandırarak alt başlıklara ayırmıştır.

- Cümle Yapılarına Göre Kalıp Sözler
  - Basit Cümleler
    - Yüklemi Fiil Olan Basit Cümleler (*Adı batsın.*)
    - Yüklemi İsim Olan Basit Cümleler (*Cehenneme kadar yolun var.*)
    - Yüklemi Birleşik Fiil Olan Basit Cümleler (*Akşam şerifleriniz hayrolsun.*)
  - Birleşik Cümleler
    - İç İç Birleşik Cümle (*“Ettim de buldum” diyesin.*)
    - Ki’li Birleşik Cümle (*Ant olsun ki ...*)
    - Şartlı Birleşik Cümle (*Allah yazdıysa bozsun.*)
    - Girişik Birleşik Cümleler (*Güle güle git.*)
  - Sıralı Cümleler
    - Bağımsız Sıralı Cümleler (*Ben eksilttim, Allah artırsa.*)
    - Bağımlı Sıralı Cümleler
      - a) Nesnesi Ortak Bağımlı Sıralı Cümleler (*Afiyet olsun.*)
      - b) Öznesi Ortak Bağlı Sıralı Cümleler (*Çalış da hocalar, oku da*)

paşalar ol.)

- Bağlı Cümleler (*Allah baca versin de duman vermesin.*)
- Eksiltili Cümleler
  - Ek Fiili Eksik Cümleler (*Zıkkımın peki*)
  - Kişi Ekinde Eksilti (*Ekmek bula[-sın], yer bulamayasın.*)
  - Basit Cümlelerde Eksilti (*Allah hakkı için [söyle].*)
  - Yüklemleri Aynı Olan Cümlelerde Bir Yüklemin Eksiltilmesi
(*Allah seni davul etsin, beni de tokmak [etsin].*)
  - Sıralı Cümlelerde İki Yüklemin Birden Eksiltilmesi
(*Hayırlıysa beri [gelsin], hayırsızsa geri (öte) [gitsin].*)
  - Yüklemleri ve Öznesi Eksiltili Olanlar
(*[Allah] Elline ayağına sağlık [versin].*)

Öbek halinde bulunan kalıp sözler ad tamlaması (*Allah aşkına*) ya da ilgeç öbeği (*Allah için*) biçiminde olmaktadır.

Tek sözcükten oluşan veya öbek biçiminde bulunan bazı sözler, "de-, söyle-" gibi eylemlerle genişletip bir tümce haline getirilebilir. Söz gelimi, Allah aşkına kalıp sözü, *Allah aşkınamak biçimine dönüştürülmeyip sadece Allah aşkına dedi biçiminde tamamlanarak bir tümceye çevrilebilir (Gökdayı, 2008).

Kalıp sözlerin yapısal özelliklerinin birçoğu diğer kalıplaşmış ifadelerle benzer taraflar içermektedir. Ancak sözcük sayısının azlığı hatta tek sözcükten oluşabilme yönü en belirgin özelliklerinden biri olarak görülebilmektedir. Kalıp sözlerin doğru tanımı için yalnızca yapısal özelliklerine dikkat etmek ifadede eksiklik bırakabilmektedir. Bu nedenle anlamsal bir inceleme yapılması da faydalı olabilmektedir.

1.2.2. Kalıp Sözlerin Anlamsal Özellikleri

Kalıp sözler yapısal olarak kalıplaşmış olmalarının yanı sıra anlamsal olarak da kalıplaşmış haldedir. Değişmece anlamda kullanılmalarından daha çok gerçek anlamda kullanılmaları kalıp sözleri atasözleri ya da deyimler gibi diğer kalıplaşmış ifadelerden ayıran en belirgin anlamsal özelliğidir. Değişmece ya da gerçek anlamda kullanılması ifadenin yer aldığı bağlama göre belirlenmektedir. "... Anlamı, dil içi bağıntıların yanı sıra bağlam ve durum belirler" (Vardar, 2002).

Kalıp sözler anlamlarına göre sınıflandırıldığında diğer kalıplaşmış ifadelerden ayırt edilmesi kolaylaşmaktadır. Birçok araştırmacı bu konu üzerine çalışmış, farklı başlıklar altında listeler oluşturmuştur. Erol'un (2007) yaptığı sınıflandırma oldukça uzun bir listeden oluşmaktadır. Ana başlık olarak 4 sınıfa ayırmaktadır. Bunlar; Hayır dualar (*İki cihanda aziz ol, Gelmiş geçmiş olsun*), beddualar (*Gözüne dizine dursun, Canın cehenneme*), yeminler (ant) ve söz vermeler (*İki gözüm kör olsun, Vallahi billahi*), günlük hayatta kullanılan çeşitli kalıp sözler (*Merhaba, Allah rahatlık versin*) biçimindedir. Yaptığı çalışmada Anadolu ağızlarındaki kullanımlara da yer vermesi oldukça kapsamlı bir çalışma yaptığını göstermektedir. Gökdayı (2011) ise, kalıp sözleri anlamlarına göre temel olarak 2 başlık altında toplamaktadır: "1. Gerçek anlamlı kalıp sözler; *Görüşmek üzere, Durakta incek var, Teşekkürler, vb.* 2. Değişmece anlamlı kalıp sözler; *Saatiniz var mı?, Buyurun, Anladıysam Arap olayım, vb*".

Gökdayı'nın (2008) yaptığı başka bir sınıflandırma ise kalıp sözleri anlamlarına göre kavram alanı temelli 17 başlıktan oluşmaktadır.

- Hayırdua ve iyi dil bildirenler: *Güle güle oturun, Doğum günün kutlu olsun, İyi bayramlar*
- Küfür,beddua-ilenç bildirenler: *Lanet olsun, Allah kahretsin*
- Duygusal tepkileri dile getirenler: *Güler misin ağlar mısın?, Allah aşkına*
- Selamlaşma bildirenler: *Günaydın, İyi akşamlar*
- Ayrılık bildirenler: *Hoşça kal, Görüşmek üzere*
- Batıl inançları bildirenler: *İyi saatte olsunlar, Elemtene fiş kem gözlere şiş*
- Bir istek bildirenler: *Sadede geelim, Gereğini arz ederim*
- Konuşanı veya dinleyeni yüceltme bildirenler: *Senden iyi olmasın, Estağfurullah, Rica ederim*
- Bir isteği kabul veya reddetme bildirenler: *Baş üstüne, Eyvallah*
- Dinleyeni eleştirme, uyarma, tehdit etme bildirenler: *Ben sana gösteririm, Benden günah gitti, Dikkat*
- Genel bir davranış veya düşünce bildirenler: *Korkunun ecele faydası yoktur, Tarih tekerrürden ibarettir*
- Töre, gelenek ve kültürel değerleri yansıtanlar: *Elçiye zeval olmaz, Yediğin içtiğin senin olsun gezdiğin gördüğün yerleri anlat*
- Dini inançları bildirenler: *Allah bilir, Günah, Allah kerim*
- Soru sorup cevap isteyenler: *Hemşerim memleket nere?, Eş olarak kabul ediyor musunuz?*
- Özür dileme bildirenler: *Pardon, Kusura bakma*
- Sembolik olarak ödüllendirme bildirenler : *Su gibi aziz ol, Aferin, El öpenlerin çok olsun*
- Minnet, teşekkür bildirenler: *Teşekkür ederim, Zahmet oldu*

Erol (2007) ve Gökdayı'nın (2008) yaptığı sınıflandırmaların ortak özelliği yaşam içerisinde sıklıkla karşılaşılan benzer durumlarda kullanılan kalıp sözleri anlamsal olarak ayırmaları olmaktadır. Erol, genel bir sınıflandırma yaparken Gökdayı daha ayrıntılı bir sınıflandırma yapmaktadır. Ancak Gökdayı (2011) daha sonraki bir çalışmada kalıp sözleri anlamsal olarak çok daha temel bir sınıflandırma yaparak gerçek ve değişmece anlamlı olarak yalnızca iki ana başlık altında toplamaktadır.

Günlük yaşam içerisinde kalıp sözler diğer kalıplaşmış ifadelerle göre çok daha sık kullanılmaktadır. Bu nedenle daha çok gerçek anlamda kullanılmaları yaşamın ne kadar içerisinde olduklarının da bir göstergesi olarak sayılabilmektedir. Böylece kalıp sözlerin kullanımında bağlamın oldukça etkili olduğu söylenebilmektedir.

1.2.3. Kalıp Sözlerin İşlevsel Özellikleri

Kalıp sözlerin işlevsel özelliklerini betimlemek diğer kalıplaşmış ifadelerden farkını daha iyi ortaya koymaktadır. Bir dil birimini hangi amaçla kullandığımız çoğu zaman anlamından daha önemli olmaktadır. Kimi zaman anlamını bilmeden ya da farkında olmadan yanlış kullandığımız bir ifadeyle bile amaç olan iletişim gerçekleştirilmiş olabilmektedir. Hayatın amacı dünyayla bir şekilde iletişim kurmak olarak sayıldığında “anlam” bazen anlamsız kalabilmektedir. Ancak bu içi boş sözlerin öylece kullanılabileceği olarak da yorumlanmamaktadır. Kalıp sözler iletişimde kurtarıcı ifadeler sayılmaktadır. Uygun durumda anlamını sorgulamadan hafızada hazır halde bulunan kalıp sözler kullanılmaktadır ve iletişim devam etmektedir. Kalıp sözler işlevsel açıdan bakıldığında Wray (2000) iki işlevden söz eder:

- Oluşumda ve Kullanımda Az Çaba (Saving Effort in Processing)
- Etkileşimsel İşleve Ulaşma (Achieving Interactional Functions)

Bu işlevler kalıp sözü kullanan ve dinleyen açısından ele alındığında ortak faydanın iletişimin sürdürülmesindeki etkililik olarak belirtilebilir. Kalıp sözlerin günlük konuşmalara kattığı akıcılık yukarıdaki işlevlere uygun bir işlev olarak sayılabilir. *Günaydın*'la başlayıp *İyi geceler*'e kadar devam eden günlük yaşam içerisinde çeşitli birçok durum için kalıp sözlerden

faýdalanılmaktadır. Selamlaşma (*Merhaba*), vedalaşma (*Görüşürüz*), teşekkür etme (*Teşekkür ederim*), özür dileme (*Pardon*) gibi gün içerisinde en sık rastlanan durumlar olmaktadır. Her defasında yeni bir cümle kurmak yerine kalıp sözler kullanmak zamandan tasarruf etmeyi sağlamaktadır. İş yerlerinde *Kolay gelsin*, doğumlarda *Allah analı babalı büyütsün*, cenazelerde *Başınız sağ olsun* ve neredeyse her olayda *İnşallah* ifadelerini söylemek ya da duymak günlük konuşmanın vazgeçilmez parçaları olmaktadır. “Başka bir deyişle, kalıplaşmış dil birimleri toplumsal işlevlerimizi yerine getirmemize yardımcı olurlar” (Martı, 2011).

Doğum (*Doğum günün kutlu olsun*), bayram (*İyi bayramlar*), yıldönümü (*Nice yıllara*) gibi güzel günler için iyi dileklerin sunulduğu kalıp sözlerin yanı sıra beddua (*Allah belanı versin*) için de kalıp sözler bulunmaktadır. Ayrıca söylenmesinin beklendiği bazı durumlarda da yine kalıp sözlerden yararlanılmaktadır. “Söz gelimi, hapşırın birisi kendisine Çok yaşa veya İyi yaşa denilmesini bekler. Böyle bir karşılık verilmezse bir eksiklik hissedebilir” (Gökdayı, 2011). Kalıp sözlerin işlevsel özelliklerini Doğançay (Doğançay, 1990; Martı, 2011) aşağıdaki şekilde özetlemektedir.

- Bizi orijinal sözler bulma çabasından kurtarır.
- Toplum içinde karmaşık durumlarda bize kolaylık sağlar.
- Mesajın daha açık seçik iletilmesini sağlar.
- Yanlış anlama olasılığımızı en aza indirmiş olur.
- Toplum içindeki davranışlarımızı düzene sokmamıza, nezaket kurallarına uymamıza yardımcı olur.
- İletişim kanallarının açık kalmasına katkıda bulunur ve böylece insanlar arası bağın güçlenmesine yardımcı olur.
- Aidiyet duygumuzu güçlendirir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde kalıp sözlerin işlevsel olarak iletişimde akıcılığı sağlayarak toplumsal düzeni sağladığı söylenebilmektedir. Ayrıca benzer durumlar için her defasında yeni bir ifade oluşturmak yerine hafızada hazır halde bulunan kalıp sözleri kullanmak zihinsel olarak daha az güç kullanmayı da sağlamaktadır.

1.2.4. Kalıp Sözlerin Bağlamsal Özellikleri

Kalıp sözler farklı zamanlarda olsa da benzer olaylarda, belli durumlarda kullanılan kalıplaşmış ifadelerdir. Bu nedenle bağlam hangi kalıp sözün kullanılacağına büyük etki etmektedir. Dil içi ve dil dışı olarak ikiye ayrılan bağlamda kalıp sözler daha çok dil dışı bağlama uygun olarak sınırlı alanda kullanılmaktadır. *Allah analı babalı büyütsün* yalnızca yeni bebeği olanlara söylenirken *Sen de gör* hapşırın birisine söylenen *Çok yaşa* ifadesine karşılık olarak verilmektedir.

Bağlam (Alm. *Kontext*, Fr. *contexte*, İng. *context*). 1. Bir dil birimini çevreleyen, ondan önce ya da sonra gelen, birçok durumda söz konusu birimi etkileyen, onun anlamını, değerini belirleyen birim ya da birimler bütünü. (*İç bağlam*, *dil içi bağlam* da denir.) 2. Duruma, konuşucu ve dinleyicinin dil dışı toplumsal, ekinsel, ruhsal nitelikli deneyim ve bilgilerine ilişkin verilerin tümü. (*Dış bağlam*, *dil dışı bağlam* da denir.) (Vardar, 2002).

Kullanıldıkları yer ve duruma göre ikiye ayrılan kalıp sözlerin dış bağlamın yönlendirdiği ilk gurubu Gökdayı (2008) üç alt başlık altında sınıflandırmıştır. Bu grupta yer alabilecek kalıp sözlerin kullanımını için mutlaka belirli bir durum olması gerekmektedir.

- Üzüntü veya strese neden olan olaylarda söylenenler
  - Sağlık (*Helal*, *Geçmiş olsun*)

- Kayıp (*Allah kavuştursun, Ölenle ölinmez*)
- Mutluluk veren olaylarda söylenenler
  - Önemli günler (*Doğum günün kutlu olsun, Allah mesut etsin*)
  - Kazanımlar (*Gözünüz aydın, Güle güle giy*)
- Yakın ilişki kurmak istenilen durumlarda söylenenler
  - Kendi konumunu aşağı çekmek (*Buyurun, Estağfurullah*)
  - Karşıdaki kişiyi yüceltmek (*Sizden iyi olmasın*)

İkinci grupta yer alan kalıp sözler ise daha çok iyi dileklerde (*İnşallah, Maşallah, Allah korusun*) bulunmak için konuşmanın akışı içerisinde yeri geldiği zaman söylenebilecek türde olanlardır. Bu iki grup dışında olan bir diğer kalıp söz grubu ise karşılıklı söylenmesi gerekli görülen ifadelerdir. Cenaze törenlerinde *Merhumu nasıl bilirdiniz?* sorusuna karşılık *İyi bilirdik* ve *Çok yaşa* diyen birine *Sen de gör* gibi ifadeler bu grup içerisinde yer almaktadır. Benzer durumlar için kullanılan kalıp sözlerde bağlam, hangi ifadenin seçileceği konusunda belirleyici bir özellik olarak sayılmaktadır. Yaşam içerisinde selamlaşma, doğum, ölüm, hastalık gibi herkesin belli bir döneminde karşılaşabileceği durumlar bulunmaktadır ve kullanılan ifadeler benzer olmaktadır. Aslında kalıp sözler, birer formül olarak görülebilmektedir. Belli zaman ve durumlarda uygun olan kalıp sözü kullanmak doğru iletişimin devamlılığı için etkin bir rol oynamaktadır. Bu da kalıp sözlerin bağlamsal bir sınırlılık içerisinde olduğunu göstermektedir.

1.2.5. Kalıp Sözlerin Kültürel Özellikleri

Türk Dil Kurumu'nun Güncel Türkçe Sözlüğünde “Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak açıklanmaktadır. Bu araçlardan biri de dildir. “Dil, bireyleri birbirine bağlayıp insanları sadece gelişi güzel halk yığını olmaktan kurtarır” (Koreli, 2007). Kültürel değerleri bir önceki nesilden teslim alıp bir sonraki nesile aktarmadaki en önemli araç dil olmaktadır. “İletişimde, gönderici ile alıcı arasında ortak olan bir araç gereklidir. Konuşan iki insan arasında bildiriye aktaran araç, dildir. Ancak her ikisinin de aynı aracı, aynı dili kullanması iletişimi sağlar” (Aksan, 2011). İletişimde kültürel aktarım açısından dil, önemli bir rol üstlenmektedir. “Kültürel aktarım (cultural transmission) *toplumbilim* İnsanın bir dili konuşma yeteneğinin kuşaktan kuşağa kalıtsal olarak değil, öğrenme yoluyla geçtiğini açıklayan ilke. Bu ilke çevre etmenlerini vurgulayan bir yaklaşımı yansıtır” (İmer ve diğer., 2011).

Dil, yalnızca kurallar bütünü olarak hangi sözcüğe hangi ek gelebilir ya da o sözcük cümlede neresinde yer alabilir gibi bir işlev göstermemektedir. Dil, hangi sözcüğü nerede, ne zaman, kime nasıl söyleyeceğimiz konusuyla da ilgilenmektedir. Bu konuda dili etkileyen, şekillendiren toplumun kültürel değerleridir. Yemek yapan birisine *Geçmiş olsun* değil *Ellerine sağlık* denmesi toplumsal bir kullanım sonucudur.

Kalıp sözlerin de dahil olduğu kalıplaşmış ifadelerin hepsi ait olduğu toplumun kültürünü yansıtmaktadır. Toplumun dünya görüşleri, dini inançları, değer yargıları, günlük yaşamları hakkında ayna görevi de gören bu ifadeler dilin temel taşlarından birisi olmaktadır. *Allah* sözcüğünün geçtiği birçok kalıp sözle iyi ve kötü dilekler sunulmaktadır. Toplumun değer yargıları yine kalıp sözlerle ortaya çıkmaktadır. *Allah kabul etsin, Allah ne verdiyse yeriz, Allah sıralı ölüm versin, Su küçüğün söz büyüğün, Şeytan kulağına kurşun, Kader kısmet* gibi kalıp

sözler ilk akla gelebilecekler olabilmektedir. İnsanlar yaşamlarının belli bölümlerinde diğer insanların karşılaştığı durumlarla bir şekilde karşılaşmaktadır. Selamlaşma, hastalık, evlilik, doğum, ölüm, yeni bir şey satın alma, yolculuk gibi daha birçok durum sıralanabilmektedir.

Kalıp sözlerin sayıca ne kadar olduğu hakkında net bir cevap verilmesi pek mümkün görünmemektedir. Ancak yapılan gözlemler sonucunda diğer dillere oranla çok sayıda kalıp sözün Türkçede yer aldığını ve yaşamın vazgeçilmez bir parçası olduğu söylenebilmektedir. Birçok durum için her defasında yeni bir cümle kurmak yerine toplumun zaman içerisinde kültürel özelliklere uygun oluşturduğu kalıp sözler kullanılmaktadır.

Kalıp sözleri kullanma zorunluluğu duruma ve kültüre göre değişebilir. Karşınızdaki kişi size selam verdiğinde siz de genelde karşılığını verme zorunluluğu hissedersiniz. Buna karşın rüyanızı bir İngiliz'e anlattığınızda 'hayırdır inşallah' karşılığını beklemezsiniz. Fakat rüyanızı Türk arkadaşınıza anlattığınızda 'hayırdır inşallah' sözünü duymak istersiniz. Türkçede kullandığımız kalıp sözlerin yerini ya da eksikliğini başka bir dilde konuştuğumuzda daha belirgin bir şekilde farkederiz: İngilizcede güzel bir yemeğin ardından ev sahibine 'elinize sağlık' diyememek gibi (Martı, 2011).

Bir dili yalnızca dilbilgisel olarak öğrenmek kişisel bir birikim olmaktan öte gidememektedir. Ancak kültürüyle birlikte öğrenilen dil, diğer insanlarla olan iletişimin daha doğru ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Yabancı birisinin öğrendiği ve uygun yerde kullandığı *Güle güle kullan* kalıp sözünün bir Türk'e ne kadar olumlu etki yapabileceği tahmin edilebilmektedir. Tüm bu sebeplerden kalıp sözler, kişinin kültürle iç içe olabilmesi için bir anahtar niteliği taşımaktadır.

1.3. Yabancı Dil Öğretiminde Kalıp Sözler Neden Önemli?

İnsanların yabancı bir dil öğrenmekteki amacı her ne olursa olsun ulaşılmak istenen asıl hedef bir şekilde iletişim kurmak olmaktadır. Ancak iletişim dediğimiz şey yalnızca öğrenilen dilbilgisi kurallarıyla ezberlenen sözcükleri yan yana getirerek sesletimi olmamaktadır. Duyguların içine girmediği bir tümce dinleyiciyi etkilememektedir. İfade edilmek istenen düşüncenin etkinliğini arttıran duyguyu verebilmenin en iyi yolu da öğrenilen dilin kültüründe saklanmaktadır. "Çünkü iletişim sırasında dilin dil bilgisine uygunluğu ve kabul edilebilirliğinin yanında toplumsal kurallar çerçevesinde kullanılması gerekir" (Gökdayı, 2011). Bir dili özgün kılan ait olduğu kültür olarak sayılmaktadır. Toplumun değerleri, hayata karşı tutumları, inançları, öfkeleri gibi her duygu dilin içerisinde yer almaktadır ve nesilden nesile aktarımı sağlanmaktadır. Kalıplaşmış ifadeler arasından kalıp sözler, kültür aktarımını en etkili şekilde yapabilen dil birimlerinden biri olarak görülmektedir. Diğer kalıplaşmış ifadelere göre daha az sayıda sözcükten oluşmaları ve günlük yaşamın her anında sıkça karşılaşılabilecek kadar yaygın kullanılmaları, yabancı dil öğrenenler açısından ulaşılmaları en kolay ifadeler olarak sayılabilmektedir.

Ana dil kullanıcıları, kalıp sözlerle doğduğu andan itibaren iç içe olduğundan bunun öğrenimi için ayrı bir zaman harcamalarına gerek duymamaktadırlar. Bir misafirimizi uğurlarken *Yine bekleriz*, birisinin teşekkürüne karşılık *Ne demek?* gibi ifadeleri yeri ve zamanında kullanmayı büyükler küçüklere öğreterek görgü kurallarının devamlılığını sağlamış olmaktadır. "Örneğin, en sık öğretilen ve kullanılması teşvik edilen kalıplardan bir tanesi 'teşekkür ederim' kalıbıdır. Anne ve babalar çocukları bir hediyeye aldığında teşekkür etmesini isterler, çoğu zaman da bunu açık açık 'teşekkür ederim de çocuğum' gibi ifadelerle çocuğa

söylerler” (Martı, 2011). Ancak yabancı dil öğrenenler için kalıp sözlerin öğrenimi için ayrı bir çaba göstermeleri de gerekmektedir. Dilbilgisi kitaplarında hedef dilin kültürüne ait kesitler bulmak mümkün olsa da bunun yeterli olduğu söylenememektedir. Bir dilin tam olarak öğrenildiğini söyleyebilmek için kültürle desteklenmiş olması çok daha doğru olabilmektedir. Türkçe öğrenen bir yabancı için yemekten sonra yemeği hazırlayan kişiye *Ellerine sağlık* diyememesi eksik bir öğrenme olarak kabul edilebilmektedir. Bu nedenle bir yabancı dil öğrenilirken okuma, yazma, dinleme ve konuşma etkinliklerini kültürle desteklenmesi kalıcılığın artmasına yardımcı olmaktadır. Kalıp sözler bu görev için en uygun dil birimi olmaktadır. Günlük yaşam içerisinde sıkça kullanılabilen olmaları bunun en önemli sebebi olarak gösterilmektedir.

Hitap biçimleri ve hitap davranışlarıyla iç içe olan bu konu toplumsal dilbilimin ilgi çekici sorunlarından biri olup son zamanlarda yabancı dil öğrenimi alanıyla da ilgisi dolayısıyla daha çok önem kazanmıştır: Bir yabancı dil öğrenilirken yalnızca, onun dilbilgisi ve okuma kitaplarında, sözlüklerinde geçen kullanım biçimlerini öğrenmek yetmemekte, o dili konuşan toplumun kültürünü, insanlar arasındaki davranış biçimini, değişik durumlarda söylenmesi gereken sözleri, tepki tarzlarını, hitap yollarını ve davranışlarını da tanımak gerekmektedir (Aksan, 2003).

Kalıp sözlerle birlikte konuşmada akıcılık sağlanmaktadır, böylece iletişimde doğallık olduğundan dili öğrenmeye çalışan kişi anadili kullanıcıya karşı özgüven duyduğundan kendini daha doğru biçimde ifade etme imkanı bulabilmektedir. Dili yeni öğrenmeye başladığı dönemlerde kişi, daha gerçek anlamında olan kalıp sözleri kullanmaktadır ancak zamanla dile hakimiyeti arttıkça değişmece anlamlı kalıp sözleri kullanma sıklığı da aynı oranda artış göstermektedir. Örneğin; *Kusura bakma* ve *Üzerinize afiyet* kalıp sözlerinin öğrenilmesi ya da kullanılması aynı zamanda olabilecek gibi görünmemektedir. Hangi kalıp sözün hangi düzeyde öğretilmesinin daha uygun olabileceğiyle ilgili araştırmaların yapılması bir başka çalışmanın konusu olabilmektedir. Yabancı dil öğretiminde kalıp sözlerin neden önemli olduğu konusunda Gökdayı'nın (2011) yapmış olduğu bir özet çalışma bulunmaktadır.

- Bu sözler konuşanları her durumda orijinal ve yeni baştan üretilmiş sözler bulma çabasından kurtarır.
- Aktarılacak istenen anlam içeriğinin daha açık, kolay, hızlı ve anlaşılır biçimde iletilmesini sağlar.
- İletişim sırasında ortaya çıkabilecek ve iletişim kopukluğuna yol açabilecek karmaşık durumları yönetmeye, olası sorunlardan uzak durmaya yardım eder.
- Yanlış anlama ve anlaşılma olasılığını en aza indirir.
- Toplumun yetkin bir bireyi gibi davranmaya, nezaket kurallarına uymaya yardım eder.
- İletişim kanallarının açık kalmasını sağlayarak insanlar arasındaki toplumsal bağların güçlenmesine katkıda bulunur.
- Herkesin bilip kullandığı sözler olduklarından toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirir.
- Bir dili yabancı dil olarak öğrenen kişilerin o dili bilip toplumsal ve kültürel kurallara uygun biçimde kullanabildiklerini gösterir. Böylece yabancılar o toplumun bir bireyi gibi algılanabilir.
- Kalıp sözlerin yerine getirdiği bütün bu işlevlere bakınca onların yabancı dil öğrenmenin önemli bir parçası olması gerektiği hemen anlaşılır.
- Başka bazı dillere göre Türkçede daha fazla kalıp söz bulunduğundan sadece Türkçeye özgü sözlerle karşılaşılması kaçınılmaz görünüyor. Türkçeyi öğrenip onu konuşanlarla iletişim kurabilmek, Türk kültürünü anlayıp dil kullanımında ona uygun davranabilmek ancak bu tür yani dile özgü kalıp sözlerin öğrenilip davranış olarak gösterilmesiyle

mümkün olabilir. Türkçeye özgü bu tür kalıp sözleri bilmeden Türkçe konuşup anlaşabilmek zor, hatta imkânsız denebilir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde “*Yabancı dil öğretiminde kalıp sözler neden önemli?*” sorusuna verilebilecek en uygun cevap “*kültür aktarımı*” olmaktadır. Her farklı ismin yaptığı araştırmalar bir şekilde hep kültür konusuna bağlanmaktadır. Toplumun kültürünü en iyi yansıtan dil birimlerinden biri olarak kabul edilen kalıp sözler yabancı dil öğretiminde aksatılmaması gereken bir konu olarak görülmektedir. Yabancı dil öğretiminin ilk anından itibaren yapılan her etkinlikte bir parça taşıyarak öğretimin kalıcılığına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Bildirişim Konuları

Bildirişim konuları (“Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi”, 2013) çeşitli alanlara ayrılmış olarak *Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*’de yer almaktadır. Threshold Level 1990, Bölüm 7’de sunulan konular, alt konular ve özel tasarımlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır. Ancak bu sınıflandırmanın herkes için aynı şekilde olması gerektiği anlamını taşımamaktadır. Bildirişimsel gereksinimlere uygun şekilde yeniden değerlendirilebilmektedir.

- Kişi Hakkında Bilgiler
- Ev ve Çevre
- Günlük Yaşam
- Boş Zaman, Eğlence
  - Boş Zaman
  - Hobiler ve İlgi Alanları
  - Radyo ve Televizyon
  - Sinema, Tiyatro, Konser vb.
  - Sergiler, Müzeler vb.
  - Zihinsel ve Sanatsal Uğraşlar
  - Spor
    - Mekânlar: Oyun Sahası, Spor Sahası, Stadyum
    - Kuruluş ve Organizasyonlar: Spor, Takım Kulüp
    - Kişiler: Sporcular
    - Nesnelere: Bilet, Top
    - Olaylar: Yarış, Maç
    - Eylemler: Maç İzlemek, Spor Türü, Yarışa Katılmak, Kazanmak, Kaybetmek, Geri Çekilmek
  - Basın
- Gezi
- Bireyler Arası İlişkiler
- Sağlık ve Vücut Bakımı
- Eğitim
- Alışveriş
- Yiyecek ve İçecekler
- Kamu Hizmetleri
- Mekanlar
- Dil
- Hava Durumu

Öneriler Çerçevesi kapsamında yabancı dil öğretiminde dikkate alınması gereken bir diğer konu şu şekildedir.

Söz konusu (alt) konu ile başa çıkmak için dil öğrenenlerin hangi özel mekân, kuruluşlar/organizasyonlar, kişiler, nesnelere, olaylar ve eylemlerle ilgili, hangi özel taslak ve kavramları kullanabilmelerini, bu türden hangi kavramlara hazırlanmaları gerektiğini ve bu bağlamda onlara yöneltilen beklentileri belirtmelidirler (“Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi”, 2013).

Bağlamı oluşturan temel bileşenler olay, yer, zaman, kişiler ve dil olarak düşünüldüğünde bu bağlamı oluşturabilecek olan bildirişim konularına göre bir çalışma yapılmıştır.

2. Bulgular

Çalışmada temalara yönelik daha belirgin bir kalıp sözler listesi oluşturulmaya çalışılmıştır. Bütüncü olarak Gökdayı (2011)’nin çalışması kaynak alınmıştır. Bildirişim konularına göre kalıp sözlerin hangi başlıklar altında yer alabileceğine yönelik bir belirlemenin yapıldığı listelerde bazı kalıp sözler birden fazla başlığın altında yer alabilmektedir.

Kişi Hakkında Bilgiler	
Adam değilim	Allah’tan korkmaz/Allah’tan korkmaz kuldan utanmaz
Adama bak	Allahlık!/Allahsız
Adı batasica	Aman Allah!/Aman Allah’ım!/Aman Tanrım!/Aman Yarabbi!
Adıyla yaşain	Aman bana ne
Ah anam yandım!/Ah anam!	Aman canım
Aha şuraya yazıyorum/İşte şuraya yazıyorum/Nah işte şuraya yazıyorum	Ana avrat düz gidiyor
Aklım havsalam almıyor	Anam avradım olsun ki
Aklımda	Anası kılıklı
Al benden de o kadar	Anasını satayım/Satmışım anasını/Sat anasını
Allah akıllar versin	Anladımса Arap olayım
Allah bir	Ant içerim/Ant olsun
Allah canımı alsın/Allah canımı alsın ki	Atıyorum
Allah çarpsın	Babam sağ olsun
Allah derim	Bahtiyar oldum
Allah övmüş de yaratmış/Allah özenmiş de yaratmış	Bakalım başımıza daha neler gelecek
Allah vergisi	Bana bir şey olmaz/Bana bir şeycikler olmaz/Bize bir şey olmaz/Bize bir şeycikler olmaz
Allah yardımcım olsun/Allah yardımcımız olsun	Bana da ... demesinler
Allah’a bir can borcum var	Bana göre hava hoş/Sana göre hava hoş/Ona göre hava hoş/Bize göre hava hoş/Size göre hava hoş/Onlara göre hava hoş
Allah’ı var	Bana müsaade
Allah’a yalvar	Bana ne!/Bana ne yahu!
Allah’ım sen bana sabır ver/Sen bana sabır ver Allah’ım	Başa gelen çekilir
Allah’ım yarabbim!	Başım gözüm üstüne
Allh’ın belası/Allah’ın cezası	Başımın gözümün sadakası/Başımın gözümün sadakası olsun
Allah’ına kurban/Allah’ına kurban olayım	
Allah’ını seven tutmasın	
Allah’tan başkasına güvenme	

Başımızın üstünde yeri var	Doğrucu Davut
Başıyla beraber	Dünyada inanmam
Baş üstüne	Eh işte, iç güveysinden hallice
Bekarlık sultanlıktır	Elhamdülillah Müslümanız/Müslümanız
Ben bu işte yokum	elhamdülillah
Ben de	Eli dursa ayağı durmaz
Ben sana gösteririm	Eli öpülecek adam/Eli öpülecek kadın/Eli öpülecek
Benden bu kadar	insan/Eli öpülesi adam/Eli öpülesi kadın/Eli öpülesi
Benden günah gitti	insan
Benden söylemesi	Ellerinden öper/Ellerinizden öper/Ellerinden
Bendeniz	öperim/Ellerinizden öperim
Bendensin	Emri hak vaki olursa
Benim alnımda enayi mi yazıyor?	Erkek sözü
Bilmem anlatabildim mi?/Anlatabildim mi?/Bilmem	Erkekler ağlamaz/Erkek adam ağlamaz/Erkek adam
anlatabiliyor muyum?/Anlatabiliyor muyum?	ağlar mı?
Bin kere şükreliyorum.	Gel keyfim gel
Binlerce selam olsun.	Gidiş o gidiş
Bir ben bir de Allah bilir	Gönül ferman dinlemez
Bir daha görmeyeyim	Gönül isterdi ki...
Bir gördüm pir gördüm	Gönül kimi severse güzel odur
Bir şey rica edeceğim	Gözden irak olan gönülden de irak olur
Bir şey sorabilir miyim?	Gözü kör olsun
Bir yaşıma daha girdim	Gözüm kör olsun/Gözüm çıksın
Bir söyledi pir söyledi	Gözümün nuru
Biri beni anıyor	Gözünü sevdiğim
Bizim millet adam olmaz/Bu millet adam olmaz	Güleriz ağlanacak halimize
Bu numaralar bana sökmez	Güldürme beni/Güleyim bari
Büyümüş de küçülmüş	Günah benden gitti
Can feda/Can kurban/Can cümleden aziz	Günahı boynuna/Günahı vebali boynuna
Canı cehenneme/Canın cehenneme	Günahıyla sevabıyla
Canı çıkasınca/Canı çıksın	Güzele bakmak sevaptır
Canıma minnet	Haddine mi?
Canımı sokakta bulmadım	Hakkı var
Canına yandıgım	Hakkın rahmetine kavuşmuş
Çocukların gözlerinden öperim	Hallederiz
Çok güldük ağlamayalım	Harama helal ver Allah'ım, garip kulun yer Allah'ım
Değmeyin keyfime	Hayatım roman/Hayatımı yazsam roman olur
Deli olmak işten değil	Haydi bana eyvallah
Demem o değil	Hem suçlu hem güçlü
Demem o/Demem o ki	Her baba yiğidin harcı değil
Dili kurusun	Her ne pahasına olursa olsun
Diline kurban olayım	Hey gidi günler hey!/Hey gidi gençlik hey!
Dini imanı para	Hırlı mıdır, hırsız mıdır?
Dinime küfreden müslüman olsa bari	Hırsızın hiç mi suçu yok?/Hırsızın hiç mi kabahati
	yok?

Hilesi, hurdası yok
 İki gözüm kör olsun/İki gözüm önüme aksın
 İnsanlık bende kalsın
 İsmi var cismi yok
 İstemem eksik olsun
 İstemem yan cebime koy
 İşimiz Allah'a kaldı
 İyi bilirdik
 İyi insan sözünün üstüne gelir
 Kaç paralık adam?
 Kaderine bak/Kaderine küs
 Kafa yok
 Kendim için bir şey istiyorsam namerdim
 Kendisi yok Allah'ı var
 Kerameti kendinden menkul
 Kırk fırın ekmek yemesi lazım
 Kör olası/Kör olasıca/Kör olsun
 Kral çıplak
 Kulakları çınlasın
 Kulunuz
 Kur'an'a el basarım/Kur'an'a el basayım
 Kurban olayım/Kurbanın olayım
 Kurban olduğum/Kurban olsun
 Mağrur olma padişahım senden büyük Allah var
 Malın mı var derdin var
 Maşallahı var
 Memnuniyetle
 Merhum/Müteveffa
 Metelik etmez
 Müzmin bekar
 Ne diyordum?
 Ne idüğü belirsiz?
 Ne mutlu!
 Ne oldum delisi
 Nev'i şahsına münhasır
 Oh canıma değsin
 Oh olsun!
 Oldum olası
 Ölçmek gibi olmasın/Benzetmek gibi olmasın
 Ölmek var dönmek yok
 Ölseydim de bugünleri görmeseydim
 Ölür müsün öldürür müsün?
 Özrü kabahatinden büyük
 Rabbena hakkı için

Rabbena hep bana
 Rahmeti rahmana kavuştu/Rahmeti rahmana kavuşmuş
 Rahmetli/Rahmetlik
 Rüyamda görsem inanmam
 Sakalım yok ki sözüm dinlensin/Sakalımız yok ki sözümüz dinlensin
 Sen giderken ben dönüyordum/Sen giderken ben geliyordum
 Sonu benzemesin
 Söz veriyorum
 Sözüm meclisten dışarı/Sözüm yabana
 Şahtı şahbaz oldu
 Şakası yok
 Şerefsizim
 Şeytan diyor ki
 Şeytan görsün yüzünü
 Şuna bak
 Tanrı misafiri
 Tanrı vergisi
 Tövbe!/Tövbeler olsun!/Tövbeler tövbesi!
 Tutmayın beni
 Umrumda değil
 Üslubu beyan aynıyla insandır
 Üstüne yok
 Üzgünüm
 Vatan sana canım feda
 Vay bize!/Vay bize vaylar bize!
 Veremeyeceğim hesabım yok
 Verilmiş sadakamız varmış/Verilmiş sadakanız varmış
 Vız gelir tırıs gider
 Yağcılarda incek var
 Yaka bir tarafta paça bir tarafta
 Yalan söylüyorsam ne olayım
 Yaradana kurban olayım
 Yardan mı geçersin serden mi?
 Yaşasın!
 Yaşı benzemesin
 Yaşı ne, başı ne?
 Yemin ederim/Yemin ediyorum
 Yemin etsem başım ağrımaz
 Yurdum insanı
 Yüzünü gören cennetlik
 Yüzünü şeytan görstün

Ev ve Çevre

Allah devlete millete zeval vermesin
 Allah kolaylık versin
 Allah'ı çok insanı az bir yer
 Allah'ın hikmeti
 Ateş almaya mı geldin?
 Bal dök yala
 Bana müsaade
 Biz bize benzeriz
 Biz neden böyleyiz
 Bu millet adam olmaz
 Bunu saymayız
 Burası Türkiye/Burası Türkiye olur böyle şeyler/Ne demişler burası Türkiye!
 Çocuktan al haberi
 Daha karpuz kesecektik
 Daha neler göreceğiz?
 Dünyada mekan ahrette iman.
 Ee, Türk olmak kolay değil!
 Hocanın dediğini yap yaptığını yapma
 Kahveniz nasıl olsun?/Kahvenizi nasıl alırsınız?
 Kolay gele/Kolay gelsin
 Kolaysa başına gelsin
 Köpeği bağlasan durmaz
 Krallara layık
 Kusura bakmayın ev biraz dağınık
 Laf yok
 Misafirler gitsin ben sana gösteriririm
 Onlar aya biz yaya
 Yerin kulağı var
 Yine bekleriz/Yine buyurun/Bize de buyurun
 Zengin kalkışı

Günlük Yaşam

Adet yerini bulsun diye
 Ah ne kadar yazık!
 Akıl işi değil
 Akıl var izan var
 Aksi şeytan
 Alimallah
 Allah affetsin
 Allah aratmasın
 Allah artırsın

Allah aşkına!/Tanrı aşkına!

Allah beterinden saklasın
 Allah bildiği gibi yapsın
 Allah bilir ya!
 Allah bozmasın
 Allah daha iyi etsin
 Allah daim etsin
 Allah dert göstermesin
 Allah doğru yoldan ayırmasın
 Allah düşürmesin
 Allah eksik etmesin/Allah eksikliğini göstermesin
 Allah esirgesin
 Allah etmesin
 Allah göstermesin
 Allah günahlarını affetsin/Allah taksiratını affetsin
 Allah hakkı için
 Allah için
 Allah izin verirse/Allah kismet ederse/Allah nasip ederse
 Allah kaza bela vermesin
 Allah kabul etsin
 Allah kalanlara sabır versin
 Allah kolaylık versin
 Allah korudu/Allah sakladı
 Allah korusun/Allah saklasın/Tanrı korusun
 Allah kuru iftiradan saklasın
 Allah muhtaç etmesin/Allah kimseye muhtaç etmesin/Allah namerde muhtaç etmesin
 Allah nazardan saklasın
 Allah rahatlık versin
 Allah rahmet eylesin/Toprağı bol olsun/Nur içinde yatsın
 Allah rızası için
 Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin/Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin
 Allah sevenlerine sabır versin
 Allah sıralı ölüm versin
 Allah son gürlüğü versin
 Allah sonunu hayır etsin
 Allah şaşırtmasın
 Allah şeytana uydurmasın
 Allah tekrarına erdiresin
 Allah utandırmasın
 Allah var
 Allah vere de

Allah vermesin
 Allah versin
 Allah yarattı demeden
 Allah yazdıysa bozsun
 Allah'a emanet
 Allah'a şükürler olsun/Allah'a şükür/Tanrı'ya şükürler olsun/Tanrı'ya şükür
 Allah'ım daha neler göreceğiz
 Allah'ım sen bilirsin/Sen bilirsin Allah'ım
 Allah'ım sen nelere kadirsin
 Allah'ın dediği olur
 Allah'ın günü
 Allah'ın hakkı üçtür
 Allah'ın inayeti ile
 Allah'ın işine bak
 Allah'ın izniyle
 Allah'ın takdiri
 Allah'tan
 Alo
 Amenna
 Amerika'yı yeniden keşfetmeye gerek yok
 Amin
 Aslı faslı yok
 Aşağı kalır yeri yok
 Atsan atılmaz, satsan satılmaz
 Ayıp! Ayıp!
 Ayıptır, yazıktır, günahdır/Yazıktır, günahdır
 Az daha/Az kalsın
 Bak hele!
 Benzetmek gibi olmasın
 Beş dakikada Beşiktaş
 Beterin beteri var
 Bir bu eksikti
 Bir dakika/Bir saniye
 Bir iştir oldu
 Bir kereden bir şey olmaz
 Bir şey olmaz
 Bir şeyin şuyuu vukuundan beterdir
 Bismillah/Bismillahirrahmairrahim
 Bu devirde babana bile güvenmeyeceksin/Bu devirde babana bile güvenme
 Bu dünyaya bir daha mı geleceğiz?
 Bu kadarı da fazla
 Bu minval üzerine
 Buna da şükür

Bundan iyisi can sağlığı
 Buyurun cenaze namazına
 Çocuktan al haberi
 Çoğu gitti azı kaldı
 Çok şükür
 Dağlara taşlara
 Daha iyisi can sağlığı/Bundan iyisi can sağlığı
 Daha neler!
 Dahası var
 Davete icabet etmek gerekir
 Dili olsa da söylese
 Dinde zorlama yoktur
 Doğrunun yardımcısı Allah'tır
 Düşman başına
 Dün bir bugün iki
 Ecel geldi cihana baş ağrısı bahane/Ecel geldi cihane baş ağrısı bahane
 Eksikliği var fazlası yok/Eksikliği yok fazlası var/Fazlası var eksikliği yok
 Elden geldiği kadar
 Elem tere fiş kem gözlere şiş
 Erkekliğin onda dozuku kaçmaktır/Erkekliğin yüzde doksanı kaçmaktır
 Eyvallah
 Fırsattan istifade
 Geç olsun da güç olmasın
 Geçmişe mazi derler
 Gitti gider
 Gör bak!
 Görelim Mevla'm neyler neylerse güzel eyler
 Güler misin ağlar mısın?
 Günah değil mi?/Günah
 Günaydın
 Ha babam!/Ha babam de babam!/Ha babam ha!
 Ha deyince/Ha deyince olmuyor
 Ha şöyle!
 Hak getire
 Hasbelkader
 Hayırlı akşamlar/Hayırlı sabahlar
 Hayırlı ise olsun/Hayırlısıysa olsun
 Hayırlısı/Hayırlısı olsun
 Her Allah'ın günü
 Her nasılsa/Her nedense
 Her neyse
 Her şey olacağına varır/İş olacağına varır

İnşallah	Ölüm Allah'ın emri
İsabet oldu	Ölüm hak miras helal
İstim arkadan gelsin	Ölümlü dünya
İstisnalar kaideyi bozmaz	Ötesi var mı?/Ötesi yok
İş olsun diye	Öyle olsun
İşin içinde iş var	Rastgele
İyi akşamlar/İyi geceler/İyi günler/İyi sabahlar	Sabah ola hayrola
İyi saatte olsunlar	Sabah-ı şerifleriniz hayrolsun/Sabahınız hayrolsun
İyi uykular	Sayısını Allah bilir
Kader böyle imiş/Kader böyleymiş/Kaderde varmış	Ses seda yok
Kader/Kader kısmet/Kısmet	Söz yok
Kader utansın	Şeytan kulağına kurşun
Kahrolsun	Şu feleğin işine bak
Kısa günün karı	Şükür Allah'a
Kısmet değilmiş/Kısmet olmadı	Şükürler olsun
Kısmetse/Kısmetse olur	Tahtaya vuralım
Kısmetse gelir Hint'ten Yemenden, kısmet değilse ne gelir elden?	Takdir böyle imiş/Takdiri ilahi/Takdiri ilahi böyleymiş
Kolay gele/Kolay gelsin	Tamamen duygusal
Kolayı var	Tarih tekerrürden ibarettir
Kötü kader	Taş çatlasa
Maalesef/Maattessüf	Tatlı rüyalar
Maşallah/Kırk bir kere maşallah/Kırk bin kere maşallah/Kırk bir buçuk kere maşallah	Tövbe!
Maazallah/Neüzübillah	Tüfek icat oldu mertlik bozuldu
Mahal yok	Ucunda ölüm yok ya
Mantığın bittiği yerde askerlik başlar/Askerliğin başladığı yerde mantık biter	Uyku nedir bilmeden/Uyku durak yok
Medet Allah	Üç günlük ömür
Merhaba/Merhabalar	Vefa İstanbul'da bir semt adıymış
Mesele yok	Ya sabır!
Metelik etmez	Yandı gülüm keten helva
Mucize kabilinden	Yanıdan bile geçmemiş
Nazar değmesin	Yaradana sığınıp
Ne günlere kaldık?	Yarına Allah kerim
Ne olur ne olmaz?	Yarıdan tezi yok
Ne yazık ki	Yazık be!/Yazık oldu/Yazık!
Nerde tırak orda bırak	Yazıklar olsun/Yazıktır, günahtır/Ayıptır, yazıktır, günahtır
Olcak gibi değil/Olacak iş değil/Olacak şey değil/Olur şey değil	Yenilir yutulur şey değil
Olacak işte	Yeter artık
Olacak o kadar	Yeter de artar bile
Olan oldu	Yok artık daha neler!
Olmaz böyle şey	Yok böyle bir şey/Yok öyle bir şey
Olmaz olsun	Yol yakınken
	Zararı yok

Boş Zaman, Eğlence
Aferin!/Bravo!
Başarılar/Başarılar dilerim
Bir varmış bir yokmuş
Bizi izlemeye devam edin
Bu millet seninle gurur duyuyor
Çak!
Çok güldük ağlamayalım
Dakika bir gol bir
Değme keyfine
Dikkat!
El bende
En kötü günümüz böyle olsun
Evvel zaman içinde kalbur saman içinde
Fala inanma falsız da kalma
Fon dip
Galiptir bu yolda mağlup
Geçmiş zaman olur ki/Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer
Gel zaman git zaman
Gez göz arpacık
Göreym seni
Ha babam!/Ha babam de babam!/Ha babam ha!
Haydi bakalım/Hadi bakalım
Hodri meydan
İçelim güzelleşelim
İyi eğlenceler
İyi şanslar/Bol şans/Bol şanslar
Kıskananlar çatlasın
Ne sihirdir ne keramet el çabukluğu marifet
Ne zaman ıslatıyoruz?
Neyse halim o çıksın falım
Olmak ya da olmamak
Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine
Pes!
Sağlığınıza!/Şerefe!/Şerefimize!
Sona kalan dona kalır
Şah mat
Şansımız bol olsun/Şeytanınız bol olsun
Yok böyle bir şey

Gezi

Allah kavuştursun

Allah selamat versin

Allah'a emanet olun

Allah'a ısmarladık

Arkaya doğru ilerleyelim/Sağlı sollu ilerleyelim

Devletle

Durakta/Durakta inecek var

Elveda

Görüşmek üzere/Görüşürüz

Güle güle/Güle güle git, güle güle gel

Hayırlı yolculuklar/İyi yolculuklar

Hoşça kal/Hoşça kalın

İyi tatiller

Müsait bir yerde/Müsait bir yerde inecek var/Müsait bir yerde indirir misiniz?

Parasını vermeyen, üstünü alamayan var mı?

Sağ salim gel

Sağ salim git/Sağ salim git gel/Sağ salim git sağ salim gel

Sağ yap/Sol yap/Topla gel

Tebdül-i mekanda ferahlık vardır

Uğurlar ola/Uğurlar olsun

Ver elini ...

Yediğin içtiğin senin olsun gezdiğin gördüğün yerleri anlat

Yolcu yolun gerek

Yolun açık olsun/Yolunuz açık olsun

Bireyler Arası İlişkiler

Adam sen de!

Adınızı bağışlar mısınız?

Af buyur/Af buyurun

Aferin!/Bravo!

Affedersiniz/Afedersiniz/Af edersiniz

Affınıza sığınarak

Ağzına acı biber sürerim/Diline acı biber sürerim

Ağzına sağlık

Ağzından yel alsın

Ağzını hayra aç

Aklına şaşayım

Aklınla bin yaşa/Hay aklınla bin yaşa

Alacağın olsun/Alacağın olsun senin

Alan razı satan razı

Allah acısını unutturmasın

Allah ağız tadıyla yedirsın

Allah akıl fikir versin

Allah analı babalı büyütsün/Allah dört gözden ayırmasın

Allah ayırmasın

Allah bağışlasın

Allah başka acı göstermesin/Allah başka keder vermesin

Allah belanı versin/Allah belasını versin/Allah cezanı versin/Allah cezasını versin

Allah bir yastıkta kocatsın

Allah canını almasın

Allah canını alsın

Allah cezanı vermesin

Allah düşmanımın başına vermesin/Allah düşmanıma vermesin

Allah ecir sabır versin

Allah gönlüne göre versin

Allah gördüğünden geri koymasın

Allah kavuştursun

Allah kurtarsın

Allah layığı versin

Allah mesut etsin

Allah müstehakını versin

Allah ne muradın varsa versin

Allah razı olsun/Allah senden razı olsun/Allah sizden razı olsun/Allah ondan razı olsun/Allah onlardan razı olsun/Allah hepinizden razı olsun

Allah sabır versin/Allah sabırlar versin

Allah sana bağışlasın

Allah sana uyuz versin de tırnak vermesin

Allah seni bildiği gibi yapsın/Allah layığı versin/Allah sizi bildiği gibi yapsın

Allah seni kahretsin

Allah size de nasip etsin

Allah seni başımızdan eksik etmesin/Allah sizi başımızdan eksik etmesin

Allah seni inandırın/Allah sizi inandırın

Allah tamamına erdirsin

Allah tuttuğunu altın etsin

Allah uzun ömürler versin/Allah sizlere ömür versin/Allah size uzun ömürler versin

Allah yardımcın olsun/Allah yardımcısı olsun/Allah yardımcınız olsun/Allah yardımcıları olsun

Allah'ın emri peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuzu istiyoruz

Allah'ından bulsun

Allah'mı seversen

Allah'tan kork

Aması maması yok/Lamı cimi yok

Amma da yaptın ha!

Ananın ak sütü gibi helal olsun/Ananın ak sütü gibi helal olsun

Anlarsın ya

Anlat anlat heyecanlı oluyor

Araşalım

Aşk olsun

Ateş almaya mı geldin?

Ateşiniz var mı?

Atma Recep, din kardeşiyiz

Ayağına bas

Ayağında eskisin

Ayaklarının altını öpeyim/Ayağının altını öpeyim

Babana rahmet/Hay babana rahmet

Bakar mısınız?/Bir dakika bakar mısınız?

Bakarız

Baksana/Baksanıza

Bana bak

Başarılar/Başarılar dilerim

Başım gözüm üstüne

Başımızın üstünde yeri var

Başımınla beraber

Başında paralansın

Başını yesin/Kendi başını yesin

Başın sağ olsun/Başınız sağ olsun

Başka bir isteğiniz var mı?

Başka nasıl yardımcı olabilirim?

Bayramınız kutlu olsun/Bayramınız mübarek olsun

Ben sana gösteririm

Ben sana söylemişim

Benden çok yaşayacaksın/Sen benden çok yaşayacaksın

Benden duymuş olmayın

Bendensin

Benim hakkımda ne düşünüyorsan Allah sana iki katını versin/Benim hakkımda ne düşünüyorsan Allah sana x mislini versin

Berhudar ol

Bırak Allah aşkına/Bırak Allah'mı seversen

Bırak bu ayakları

Bırak gevezeliği

Bilmukabele

Bin yaşa
 Bir dokun bin ah işt kase-i fağfurdan
 Bir sen eksiktin
 Bir şey değil
 Bir şey rica edeceğim
 Bir şey sorabilir miyim?
 Bir tanem
 Bir yastıkta kocasınlar/Bir yastıkta kocayın
 Bir zahmet
 Bize de buyurun
 Boyun devrilsin/Boyu devrilsin
 Boyundan utan
 Bunu saymayız
 Buyurun
 Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden
 öperim
 Canı isterse
 Canın cehenneme
 Canın sağolsun
 Canının sağlığı
 Ceddine rahmet
 Cehennem ol/Cehenneme kadar yolu
 var/Cehennemin dibine kadar
 Cümlemize/Cümlemizi/Cümlemizin
 Çatladın mı?
 Çenen tutulsun
 Çocukların gözlerinden öperim
 Çok affedersiniz
 Çok yaşa sen
 Çoluk çocuk nasıllar?
 Daha daha ne var ne yok?
 Darılmaca gücenmece yok/Darılmaca yok
 Darısı başına/Darısı benim başıma/Darısı senin
 başına/Darısı sizin başınıza
 Davranma!
 Defol
 Delinin zoruna bak
 Deme (yahu)!
 Deme Allah aşkına
 Dert değil/Dert etme
 Dili ensesinden çekilsin
 Dilini eşek arısı soksun
 Din iman hak getire
 Dinince dinlensin
 Diyecek yok

Doğrusunu isterseniz
 Doğum günün kutlu olsun/İyi ki doğdun
 Dostlar sağ olsun
 Dünya ahiret bacım olsun/Dünya ahret kardeşim
 olsun
 Efendim
 Eğri oturalım doğru konuşalım
 Eksik olma/Eksik olmasın
 Eksik olsun
 El öpenlerin çok olsun
 Eli kırılınsın
 Elini ayağımı öpeyim/Elini ayağımı öpeyim abi/Abi
 elini ayağımı öpeyim
 Elinin körü
 Ellere şapur şapur bize yarabbi şükür
 Ellerin dert görmesin
 Erkeksen yap
 Esenlikler dilerim/Esen kalınız/Şen ve esen kalınız
 Geleceği varsa göreceği de var
 Gölge etme başka ihsan istemem
 Gönlünden ne koparsa
 Gözüm görmesin seni
 Gözün aydın/Gözünüz aydın
 Gözüne dizine dursun/Eline gözüne dizine dursun
 Gözünü seveyim
 Gözünü toprak doyursun
 Güldürme beni
 Güle güle büyüsün/Güle güle büyütün
 Güle güle giy/Güle güle giyin/ İyi günlerde giy
 Güle güle harca
 Güle güle kullan/İyi günlerde kullan/İyi günlerde
 kullanın
 Güle güle oturun
 Ha şunu bileydin
 Haberin olsun
 Hadi canım sen de!
 Hadi oradan/Haydi oradan
 Hakkında hayırlısı olsun
 Hakkını helal et/Hakkınızı helal edin
 Hangi dağda kurt öldü?
 Hangi rüzgar attı?
 Haram olsun/Helal olsun
 Hatırım için/Hatırım için
 Hatırına bir şey gelmesin/Aklına bir şey gelmesin
 Havan batsın

Hay ağzını öpeyim
 Hay hay!
 Hay sen çok yaşa e mi?
 Hay yaşa!
 Hayırdır inşallah/Hayrın karşı gelsin/Hayrolsun
 Hayırdır
 Hayırlı olsun/Hayırlı uğurlu olsun
 Helali hoş olsun/Helalühoş olsun
 Hem ziyaret hem ticaret
 Hepimizin bayramı kutlu olsun
 Herkes kendi başının çaresine baksın
 Herkese benden çay (kahve, içki, vb.)
 Hoşbulduk/Hoş gördük
 Hoş geldin/Hoş geldiniz/Hoş geldin, sefalar getirdin/Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz
 Hürmetler ederim
 İçinden mi?
 İlahi sen de!
 İnan olsun
 İrtibatı koparmayalım/İrtibatı kesmeyelim
 İster inan ister inanma
 İşin mi yok?
 İşine bak/Sen kendi işine bak
 Hayırlı bayramlar/İyi bayramlar/Mutlu bayramlar
 İyi seneler/İyi yıllar/Mutlu seneler/Mutlu yıllar
 İyilik sağlık
 İzin verir misiniz?/İzin verirseniz/Müsaade ederseniz
 İzninizle/Müsadenezle
 Kalp kalbe karşı derler/Kalp kalbe karşıymış
 Kaynak yapma/Kaynak yapıyorlar
 Kendine dikkat et/Kendine iyi bak
 Kendine gel
 Kerem buyurun
 Kısa kes aydın havası olsun
 Kime niyet kime kismet
 Kusura bakma/Kusurumuza bakmayın/Kusura kalma/Kusura kalmayın
 Kutlarım/Kutlu olsun
 Laf aramızda/Laf aramızda kalsın
 Lafi mı olur?
 Lafını balla kestim/Lafını kestim/Lafınızı kestim/Sözünü balla kestim/Sözünüzü kestim
 Lütfen

Mekânı cennet olsun
 Memnun oldum/Tanıştığımızı memnun oldum
 Merak etme
 Merhuma Allah'tan rahmet, yakınlarına başsağlığı diliyorum
 Merhumu nasıl bilirdiniz?/Rahmetliyi nasıl bilirdiniz?
 Mersi/Çok mersi
 Mutluluklar dilerim/Saadetler dilerim
 Mübarek olsun
 Müsaade eder misiniz?/Müsaade sizin
 N'aber?/Ne haber?/Ne var ne yok?/Nasıl gidiyor?
 Nasılsın?/Nasılsınız?
 Nazar etme ne olur çalış senin de olur
 Ne gereği vardı?/Niye zahmet ettiniz?/Zahmet etmeseydin/Zahmet ettiniz
 Ne halin varsa gör/ Ne haliniz varsa görün/Ne hali varsa görsün/Ne halleri varsa görsünler
 Ne zahmeti canım
 Nerede kalmıştık?/Nerde kalmıştık?
 Nerelisin?/Nerelisin hemşerim?/Memleket nere?/Hemşerim, memleket nere?
 Neyse lafı uzatmayalım/Neyse uzatmayayım/Uzatmayalım/ Lafı uzatmayalım
 Neyse, önemli değil
 Nice yıllara
 Nikahta keramet vardır
 Nur içinde yatsın
 Oldu da bitti maşallah nazar değmez inşallah/Oldu da bitti maşallah damat olur inşallah
 Öl de öleyim
 Ölenle ölmüzsün
 Ölmüşlerinin canına değsin
 Ölümü gör/Ölümü öp
 Ömrüne bereket/Ömrünüze bereket
 Ömürlü hayırlı olsun
 Önce can sonra canan
 Önemli değil
 Öp babanın elini
 Öptüm
 Özür dilerim/Özür dileriz/Pardon
 Pışık!
 Rahatsız ediyorum
 Rahatsız olmayın
 Rahmet olsun

Rica ederim
 Rica etsem
 Ruhuna el fatiha/El fatiha
 Ruhu şad olsun
 Saatiniz var mı?/Pardon saatiniz var mı?
 Sadede gel/Sadede gelem
 Sağ olsun yerinde olsun
 Sağ ol/Sağ olun/Sağ olsun/Sağ olsunlar/Sağ olun var olun
 Sağlıcakla kal/Sağlıcakla kalın
 Sağlık ve mutluluklar dilerim/Sağlık, mutluluk ve başarı dolu günler dilerim
 Sakın ha!
 Sana da
 Sana ne?
 Saygılarımla
 Sebep olanlar utansın/Sebep olan sebepsiz kalsın
 Sefa geldin/Sefa geldiniz/Sefa geldin, hoş geldin
 Selam
 Selam olsun
 Selam söyle
 Selam verdik borçlu çıktık
 Selametle
 Selamünaleyküm/Aleykümselem
 Sen beni güldürdün Allah da seni güldürsün
 Sen bilirsin/Siz bilirsiniz
 Sen de mi Brütüs?
 Sen de sağ ol
 Sen erkek değil misin?
 Sen sağ ben selamet
 Sen yoluna ben yoluma
 Senden bir şey olmaz
 Senden gelecek hayır Allah'tan gelsin
 Senden hayır yok
 Sizi tanıştırayım
 Sıkma tatlı canını/Üzme tatlı canını
 Sırtında eskisin/Sırtında paralansın
 Siz nasılsınız?
 Size döneceğim/Size tekrar döneceğim/Sana döneceğim/Sana tekrar döneceğim
 Sizi tenzih ederim/Sizleri tenzih ederim
 Size layık değil ama
 Sizin de buyurduğunuz gibi
 Sona kalan dona kalır
 Sözünü unutma/Sözünüzü unutmayın/Lafını unutma

Su gibi aziz ol
 Su küçüğün söz büyüğün
 Su verenlerin çok olsun
 Şükür kavuşturana
 Sürçülisan ettikse affola
 Şart olsun
 Tabirimi mazur görün
 Tak sepeti koluna herkes kendi yoluna
 Tam üstüne bastın (ayağımı kaldır)
 Tamam mı?
 Tanrı yardımcınız olsun
 Tasası sana mı düştü?
 Taş attın kolun mu yoruldu?
 Tatlı yiyelim tatlı konuşalım
 Tebrik ederim/Tebrikler
 Teessüf ederim
 Teşekkür ederim/Çok teşekkür edeim/Teşekkürler
 Tevecçüh gösteriyorsunuz
 Toprağı bol olsun
 Tövbe de!
 Ufak at da civcivler yesin
 Uzun ömürlü olsun
 Üstüne vazife değil
 Var ol
 Vız gelir tırıs gidersin
 Yağma yok
 Yakışır!
 Yaradılanı hoş gör yaradandan ötürü/Yaradılanı hoş gördük yaradandan ötürü
 Yaşa!/Yaşa sen!/Çok yaşa sen!/Yaşa var ol!
 Yaşı uzun olsun
 Yedi ceddine lanet
 Yediğin içtiğin senin olsun gezdiğin gördüğün yerleri anlat
 Yemin et
 Yıkıl karşımdan
 Yine bekleriz/Yine buyurun
 Yok canım!
 Yok canım ne zahmeti
 Yok, önemli değil
 Yolunuz açık, şansınız bol olsun
 Yürü anca gidersin
 Yüzünüze güller
 Zahmet olacak/Zahmet oldu

Zahmet olmazsa/Size zahmet olmazsa
Zehir zikkim olsun
Sağlık ve Vücut Bakımı
Acil şifalar dilerim
Allah çektirmesin
Allah elden ayaktan düşürmesin
Allah gecinden versin
Allah manda şifalığı versin
Allah ömürler versin
Allah sağlık versin
Allah şifa versin/Allah şifalar versin/Allah şifasını versin/Allah şifanızı versin
Allah'tan geldi
Az daha/Az kalsın
Bana bir şey olmaz
Boğaz durmaz
Buna da şükür
Can kurtaran yok mu?
Çok yaşa/Çok yaşayın/İyi yaşa/Sen de gör, Hep beraber
Dikkatli ol
Geçmiş ola/Geçmiş olsun
Giti de geldi
Güle güle kirlen/Sıhhatler olsun/Saatler olsun
İmdat!
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
Ölüm var kalım var/Ölüm var dirim var
Şifa niyetine
Şifalar olsun
Şifayı kapmışsın
Üzerinize afiyet
Eğitim
Aferin!/Bravo!
Allah zihin açıklığı versin
Başarı Allah'tandır
Başarılar/Başarılar dilerim
Beşten şaşma altıyı aşma
Bir şey sorabilir miyim?
Bu millet seninle gurur duyuyor
Bulanlar yalnız arayanlardır
Çiçek olun
Dersime çalıştım/Dersine çalışmışsın/Dersimize çalıştık

Dikkat!
Ee söyle bakalım, büyüünce ne olacaksın?
Efradını cami ağıyarını mani
Eğitim şart
Fi tarihinde
İyi çalışmalar
Lütfen cevap veriniz
Şekil bir A'da görüldüğü gibi
Alışveriş
Allah bereket versin/Allah bin bereket versin/Allah Halil İbrahim bereketi versin
Aşağısı kurtarmaz
Başka bir isteğiniz var mı?
Başka nasıl yardımcı olabilirim?
Bereket versin/Bereketini gör
Bir dakika/Bir saniye
Çaya çorbaya
Fırsat bu fırsat
Güle güle giyin/Güle güle kullanın
Hayırlı işler
Hayrını gör
İyi çalışmalar
İyi günler, nasıl yardımcı olabilirim?
İyi günlerde kullan/İyi günlerde kullanın
Kesene bereket/Kesenize bereket
Kısa günün karı
Kolay gele/Kolay gelsin
Maksat vatandaşın işi görülsün
Müşteri velinimetimizdir
Paha biçilmez
Para peşin kırmızı meşin
Pazar ola
Siftah senden bereket Allah'tan
Yardımcı olabilir miyim?
Yiyecek ve İçecekler
Afiyet olsun/Afiyet şeker olsun/Afiyet şeker bal olsun
Allah bereket versin/Allah bin bereket versin/Allah Halil İbrahim bereketi versin
Allah ne veriyse yeriz
Allah ziyade etsin
Allah'ın gücüne gitmesin/Allah'ın zoruna gitmesin
Bereketli olsun

Biz yedik Allah artırsın sofrayı kuran kaldırsın

Boğaz durmaz

Eline sağlık/Elinize sağlık

Hamdolsun

Helal

Kahveniz nasıl olsun?/Kahvenizi nasıl alırsınız?

Köpeğe atsan yemez

Krallara layık

Şifa niyetine

Tadı tuzu yok

Tam ağzıma layık/Tam ağzına layık

Yağ bal olsun

Yarasın

Yeme de yanında yat

Yeter de artar bile

Yükte hafif pahada ağır

Zararı yok

Zıkkımın kökünü ye/Ziftin pekini ye

Ziyade olsun

Kamu Hizmetleri

Asayiş berkemal

Bakar mısınız?/Bir dakika bakar mısın?

Başka bir isteğiniz var mı?

Başka nasıl yardımcı olabilirim?

Bir dakika/Bir saniye

Bir şey sorabilir miyim?

Bugün git yarın gel

Çalsın ama iş yapsın

Eller yukarı!

Emredersiniz

Eş olarak kabul ediyor musunuz?

Ferman sizin

Formalite icabı

Gereği düşünüldü

Gereğini arz ederim

Görülen lüzum üzerine

Hamili kart yakinimdir

Hazır ol

İyi çalışmalar

İyi günler, nasıl yardımcı olabilirim?

Lütfen cevap veriniz

Parola

Rahat

Saygılarımla

Sizi karı koca ilan ediyorum/Sizleri karı koca ilan ediyorum

Teslim ol!

Üstü kalsın

Vatana millete hayırlı olsun

Yardımcı olabilir miyim?

Mekanlar

Buyurun

Damsız girilmez

Değmesin yağlı boya

Girin

Kaynak yapma/Kaynak yapıyorlar

Köpeği bağlasan durmaz

Nerde beleş oraya yerleş

Parayla değil sırayla

Yasak

Dil

Ah ulan ah!

Alimallah

Allah Allah!

Allah aşkına

Allah kahretsin

Allah kerim

Ayıptır söylemesi

Bak hele!

Başka bir deyişle

Büyük sözüme tövbe

Daha doğrusu

Deli saçması

Deme gitsin

Demem o değil

Demem o/Demem o ki

Dile kolay

Dili döndüğü kadar

Dilini eşek arısı soksun

Dilini ısır, poponu kaşı/Tahtaya vur, dilini ısır, poponu kaşı

Dilinin ucuyla

Efendime söyleyeyim

Eğriye eğri doğruya doğru

Elhamdülillah

Estağfurullah

Evvel Allah
 Ey yüce Tanrım!/Yüce Tanrım!/Ey benim yüce Tanrım!
 Eyvallah
 Farzımuhal
 Fesübhannallah
 Fisebilillah
 Galat-ı meşhur lügat-i fasihten evladır
 Galatımeşhur
 Hafazanallah
 Hasbinallah
 Hasılı kelam
 Haşa/Haşa huzurdan/Haşa sümme haşa!
 Hay Allah!
 Hayret/Hayret bir şey ya!
 Hayrola?
 Hem vallahi hem billahi
 Hey Allah'ım yarabbim!
 Hey güzel Allah'ım!
 Hey yavrum hey!
 Hilaf olmasın/Hilaf yok
 Hüvelbaki
 İnşallah/İNşallahı maşallahı yok/İNşallahla maşallahla olmaz bu iş
 İşe bak
 Kelimenin tam anlamıyla
 Kıssadan hisse
 Ku'an çarpsın/Ekmek kur'an çarpsın/Ekmek Mushaf çarpsın
 Laf olsun diye
 Lahavle
 Lisan-ı hal ile
 Lisan-ı münasiple
 Maazallah

Maşallah
 Mesela/Örneğin/Söz gelimi/Söz gelişi/Söz timsali
 Ne demek?
 Ne demeli bilmem ki
 Ne demiş atalarımız?/Atalarımız ne güzel söylemiş/Atalarımız ne güzel demiş
 Neuzübillah
 Sehven
 Sözüm ona
 Sürçülisan ettikse affola
 Tabiri caizse
 Tabirimi mazur görün
 Teşbihte hata olmaz
 Tövbe estağfurullah!/Tövbe tövbe!/Tövbe Yarabbi!
 Tüh be!
 Uzun sözün kısası
 Valla!/Vallahi!/Vallahi billahi!/Vallah billah!
 Vay anasını!/Vay canına!
 Vay vay vay!
 Velhasıl/Velhasılı kelam
 Ya Allah!/Ya Rabbi!/Yarabbim!
 Yahu!
 Yallah!
 Yani
 Yarım ağızla
 Yemin billah
 Yok artık!/Yok be!
 Yok devenin nalı!/Yok devenin başı!/Yok devenin başı!
 Yuh be!
Hava Durumu
 Allah'ın takdiri

Bildirişim konularına yönelik olarak hangi kalıp sözlerin kullanılabileceğini görebilmek öğrencilere pek çok bakımdan fayda sağlayabilir. Bildirişim konularına göre kalıp sözler listesi *Yabancılara Türkçe Öğretimi* materyallerinde temalara paralel olarak içeriğe dahil edilebilir.

3. Sonuç ve Tartışma

İnsanların yabancı bir dil öğrenmekteki amacı her ne olursa olsun ulaşılmak istenen asıl hedef bir şekilde iletişim kurmak olmaktadır. Ancak iletişim dediğimiz şey yalnızca öğrenilen dilbilgisi kurallarıyla ezberlenen sözcükleri yan yana getirerek sesletimi olmamaktadır. Duyguların içine girmediği bir tümce dinleyiciyi etkilememektedir. İfade edilmek istenen

düşüncenin etkinliğini artıran duyguyu verebilmenin en iyi yolu da öğrenilen dilin kültüründe saklanmaktadır. “Çünkü iletişim sırasında dilin dil bilgisine uygunluğu ve kabul edilebilirliğinin yanında toplumsal kurallar çerçevesinde kullanılması gerekir” (Gökdayı, 2011: 128). Bir dili özgün kılan ait olduğu kültür olarak sayılmaktadır. Toplumun değerleri, hayata karşı tutumları, inançları, öfkeleri gibi her duygu dilin içerisinde yer almaktadır ve nesilden nesile aktarımı sağlanmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel unsurlar içinde yer alabilecek konulardan biri kalıp sözler olarak görünmektedir. Bu sözlerin öğreniminin ve öğretiminin diğer dil birimlerine göre daha karmaşık olduğu düşünülebilir. Bu sözler kullanım özellikleri olan sözlerdir ve bu nedenle öğretimlerinin kullanım ve bağlam destekli götürülmesi kalıcılığı sağlayabilmektedir. “Örneğin, en sık öğretilen ve kullanılması teşvik edilen kalıplardan bir tanesi ‘teşekkür ederim’ kalıbıdır. Anne ve babalar çocukları bir hediye aldığı anda teşekkür etmesini isterler, çoğu zaman da bunu açık açık ‘teşekkür ederim de çocuğum’ gibi ifadelerle çocuğa söylerler” (Martı, 2011: 110). Alanyazınında yabancı dil olarak türkçe öğretiminde kalıp sözler ve bağlam arasındaki ilişkileri belirten çalışmalar genellikle öğretim etkinliklerinin nasıl düzenlenebileceğine ilişkin öneriler sunmaktadır. Yılmaz ve Ertürk Şenden (2014), *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp sözlerin Etkinliklerle Öğretimi* adlı çalışmasında, bu sözlerin öğretimi sırasında pandomim, film ve resimden nasıl yararlanılabileceğini aktarmaktadır. Kalıp sözlerin belirlenmesine ilişkin bir çalışma değildir. Ünsal (2013), *Dil Öğretiminde Kalıp Sözler ve Çevirisi* adlı çalışmasında ise yabancılara Türkçe öğretimi alanından kullanılan bir kitaptaki kalıp sözleri yapısal, anlamsal ve işlevsel açılarından incelenmiş ve Fransızcaya çevirilebilirlikleri açısından değerlendirmiştir. Bildirişim konularına ya da temalara göre kalıp sözlerin hangileri olduğunu belirlemenin, etkinliklerden ve karşılaşılabilecek sorunlardan daha önce bilinmesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak her bağlam için hangi kalıp sözlerin kullanılabileceğini bilmek pek mümkün değildir.

Bu çalışmada bağlamlara göre kalıp sözlerin dağılımı ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Bütüncede yer alan kalıp sözlerin tamamı çalışmaya alınmış olup bunun getirdiği bazı sonuçlar olmuştur: bu listedeki bütün kalıp sözlerin kullanım sıklığı aynı değildir hatta bazılarının çok özel kullanımları olduğu düşünülürse öğretim içinde hangi sırada yer alabileceği tartışmalıdır. Bu bağlamda söz konusu listenin var olan bütüncenin bağlamlara göre dağılımın yapıldığı bir liste olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretim sırasında hangi kalıp sözlerin hangi sırayla verilmesi gerektiği konusu başka bir çalışma konusu olabilir. Burada yalnızca temalarda yer alabilecek bağlamlara uygun kalıp sözlerin listesi yer almaktadır. Sıklık ve sıralama bilgisi bu çalışmada yer almamaktadır. Sözlü dilde yapılacak kalıp sözlerin kullanım sıklığı üzerine güncel bir çalışmayla öğretilecek kalıp sözlerin sıralaması daha uygun bir şekilde belirlenebilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında kalıp sözlerin öğretimiyle ilgili Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi’nde yer alan Bildirişim Konuları için bir listeleme yapılmıştır. Bu liste Türkçede kalıp sözlerin temalara göre kullanımlarını göstermektedir. Söz konusu listeden Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde farklı şekillerde yararlanmak mümkün olabilir. Hazırlanan ders materyallerinde uygun temaların içine ilgili kalıp sözler dahil edilebilir. Ders kitabı dışında derslerde bu kalıp sözlerin öğretimiyle ilgili etkinlikler katılabilir.

Türkiye’de Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için kalıp sözlerin öğreniminin çok daha kolay olabileceği öngörülmektedir. Sınıf dışında çeşitli bir çok iletişim ortamında Türklerle

birebir karşılaşması kalıp sözleri doğal olarak öğrenmesine olanak sağlayabilmektedir. Ancak sınıf içi etkinliklerde ek olarak Türk kültürüne ait değerlerin verilmesi öğrencilerde motivasyon kaynağı olabilmekte ve daha yüksek başarı gösterebilmektedirler. “Türkçenin yabancı dil olarak öğrenildiği ortam Türkiye olduğu zaman Türkçe öğretmenlerinin Türk kültürü ile ilgili bilgiler vermesi gerekmektedir” (Bayyurt, 2011: 34). Türkiye dışında Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için benzer çalışmaların daha yoğun olarak yapılması da kültür aktarımının sağlanmasıyla Türkçenin içselleştirilmesine destek olabilmektedir. Bu destek bilgiler sırasında da çalışmada elde edilen listeden yararlanılabilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2003). *Türkçenin Gücü*. (Sekizinci Basım) Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin Sözcük Varlığı*. (Dördüncü Basım) Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2011). *Dil, Şu Büyülü Düzen*. (Üçüncü Basım) Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Avrupa Konseyi/Modern Diller Bölümü. (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğretim, Öğretim ve Değerlendirme*. (İkinci Baskı) Almanya: telc GmbH.
- Bayyurt, Y. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Kavramı ve Sınıf Ortamına Yansımaları. (Ed. Yaylı, D. ve Bayyurt, Y.). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*. (İkinci Basım) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Canbulat, M. ve Dilekçi, A. (2013). Türkçe Ders Kitaplarındaki Kalıp Sözler ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic* Volume 8/7 Summer. [217-232].
- Erol, Ç. (2007). *Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözler Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fernandez Parra, M.A. (2008) Translating Formulaic Expression in Instruction Manuals: A Corpus Study. *New Castle Working Papers in Linguistics* Vol: 14. [51-60].
- Gökdayı, H. (2008). Türkçede Kalıp Sözler. *Bilig*. Sayı 44: 89-110 (Kış 2008).
- Gökdayı, H. (2011). *Türkçede Kalıp Sözler*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A.S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Koreli, Z.D. (2007). *Eylem ve Ad Olarak Kullanılan ve Türkçe Sözlükte Bulunmayan Öbekler ve Bunların Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Yeri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Martı, L. (2011). Türkçe Öğrenenler Açısından Kalıp Sözler ve İşlevleri. (Ed. Yaylı, D. ve Bayyurt, Y.). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*. (İkinci Basım) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünsal, G. (2013). Dil Öğretiminde Kalıp Sözler ve Çevirisi *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkishor Turkic* Volume 8/8 Summer. [1383-1394].

- Vardar, B. (Ed.). (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Wray, A. (2000). Formulaic Sequences in Second Language Teaching: Principle and Practise. *Applied Linguistics* Vol:21 No:4. [463-489].
- Yılmaz ve Ertürk Şenden (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kalıp Sözlerin Etkinliklerle Öğretimi. *Asya Öğretim Dergisi* 2014-2. [53-63].